4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26 червня 2024 року у справі № 686/5757/2. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120396086 (дата звернення: 09.04.2026).
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 25 вересня 2024 року у справі № 201/9127/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/122434169 (дата звернення: 09.04.2026).
6. Пільков К.М. Висновки Верховного Суду: формула висновку, його обов'язковість та механізм відступу. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 8. С. 201–209.
7. Романюк Я. М., Майстренко Л. О. Реституція, віндикація, кондикція, відшкодування шкоди: окремі аспекти співвідношення та розмежування. Вісник Верховного Суду України. 2014. № 10. С. 22–31.
8. Романська І. В. Цивільно-правове регулювання кондикційних зобов'язань в Україні : дис. .. докт. філософі : 081 «Право». Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2023. 210 с.

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ

Дасюк Віктор Володимирович
доктор філософії, асистент
Кафедра приватного та публічного права
Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

Анотація

В роботі розкрито поняття та особливі ознаки антикорупційної експертизи в публічному адмініструванні. Обґрунтовано її відмінність від інших видів правових експертиз. Запропоновано авторське визначення антикорупційної експертизи в публічному адмініструванні. Досліджено мету, предмет та об'єкт антикорупційної експертизи.

Ключові слова

антикорупційна експертиза, публічне адміністрування, корупціогенні фактори, нормативно-правовий акт, запобігання корупції.

Вступ

Одним із основних факторів, що можуть сприяти виникненню корупції в державі, є нормативно-правові акти. Корупціогенні властивості норм нормативно-правових актів є проблемою, яка потребує злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх уповноважених суб'єктів владних повноважень [1]. Виявленню й усуненню корупціогенних чинників у нормативно-правових актах покликана антикорупційна експертиза як превентивний захід запобігання корупції, спрямований на усунення причин, сприятливих для вчинення корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією [2, с. 60].

Незважаючи на наявну наукову доктрину в цій сфері, питання визначення поняття та системи ознак антикорупційної експертизи в публічному адмініструванні залишається дискусійним і потребує подальшої наукової розробки.

Мета та задачі дослідження

Мета дослідження — розкрити поняття та особливі ознаки антикорупційної експертизи в публічному адмініструванні. Задачі - проаналізувати існуючі наукові підходи до розуміння антикорупційної експертизи; сформулювати авторське визначення; виявити та систематизувати особливі ознаки антикорупційної експертизи в публічному адмініструванні.

Результати дослідження та їх обговорення

Антикорупційна експертиза в публічному адмініструванні — це діяльність уповноважених суб'єктів щодо дослідження чинних нормативно-правових актів та проєктів нормативно-правових актів на наявність у них корупціогенних властивостей норм, що сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією [2, с. 60].

Антикорупційна експертиза має свої особливості та відрізняється від інших видів правових експертиз. До особливих ознак антикорупційної експертизи в публічному адмініструванні необхідно віднести такі: мета — виявлення в чинних нормативно-правових актах та проєктах нормативно-правових актів факторів, що сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією; суб'єкти проведення — органи публічної влади та громадськість; результатом є нормативно-правовий акт, у якому відсутні або мінімізовані корупціогенні чинники; експертні висновки мають не ретроспективне, а перспективне спрямування; є превентивним заходом запобігання корупції [3, с. 110].

Важливою особливістю антикорупційної експертизи є те, що вона відрізняється від інших видів правової експертизи специфічним предметом — корупціогенними властивостями норм, а також специфічним результатом — висновком із рекомендаціями щодо усунення виявлених корупціогенних факторів. На відміну від кримінологічної чи правової експертизи, антикорупційна експертиза зосереджена саме на профілактиці корупції через вдосконалення нормативно-правового регулювання [4, с. 237].

У науковій доктрині сформувалося кілька підходів до визначення поняття антикорупційної експертизи. Одні вчені розглядають її як різновид правової експертизи, інші — як самостійний правовий інститут із специфічними метою, предметом та суб'єктами. С.О. Шатрава характеризує антикорупційну експертизу як діяльність компетентних органів, спрямовану на виявлення у нормативно-правових актах та їх проєктах норм, що можуть сприяти корупційним проявам у діяльності суб'єктів публічної адміністрації [3, с. 109]. Н.В. Сметаніна наголошує на запобіжному характері антикорупційної експертизи як напряму протидії корупції через вдосконалення законодавства [4, с. 237].

Корупція є складним та небезпечним явищем, яке пов'язане із механізмами публічного адміністрування та спрямоване на протиправне використання посадовими особами органів публічної влади покладених на них повноважень. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII корупція — це використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб [1]. Корупція не лише впливає на соціально-політичне середовище в державі, але й зумовлюється політичним устроєм, економічним становищем, соціокультурними причинами.

Законодавче визначення антикорупційної експертизи міститься у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції»: антикорупційна експертиза — це діяльність із виявлення в нормативно-правових актах, проєктах нормативно-правових актів положень, що самостійно чи у взаємодії з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією [1]. Таке визначення охоплює дослідження як чинних нормативно-правових актів, так і їх проєктів, що підкреслює превентивний та ретроспективний характер цього правового інституту одночасно.

Для правильного розуміння сутності антикорупційної експертизи важливо розмежувати її з суміжними правовими поняттями. Антикорупційна експертиза відрізняється від правової (юридичної) експертизи за предметом: якщо остання перевіряє нормативно-правові акти на відповідність Конституції та законам України, то антикорупційна — спрямована виключно на виявлення корупціогенних факторів у нормах права. Від кримінологічної експертизи антикорупційна відрізняється тим, що остання оцінює кримінологічну обстановку в цілому, тоді як антикорупційна зосереджена на нормативно-правових конструкціях як самостійних джерелах корупційних ризиків.

Об'єктом антикорупційної експертизи є нормативно-правові акти та проєкти нормативно-правових актів. Предметом — корупціогенні властивості норм, тобто здатність нормативно-правової конструкції самостійно чи у взаємодії з іншими нормами сприяти вчиненню корупційних правопорушень. Метою антикорупційної експертизи є виявлення таких властивостей та вироблення рекомендацій щодо їх усунення. Суб'єктами антикорупційної експертизи є уповноважені органи публічної влади (Мін'юст, НАЗК, Антикорупційний Комітет Верховної Ради) та інститути громадянського суспільства.

Антикорупційна функція держави в сучасних умовах набуває характеру самостійної функції, що реалізується через систему превентивних заходів, серед яких антикорупційна експертиза займає центральне місце. Під антикорупційною функцією держави слід розуміти основні законодавчо визначені та закріплені у відповідних нормативно-правових актах напрями внутрішньої та зовнішньої діяльності органів публічної влади, спрямовані на забезпечення національних інтересів у сфері антикорупційних правовідносин. Відповідно, антикорупційна експертиза виступає одним із ключових правових засобів реалізації антикорупційної функції держави на нормотворчому рівні.

Висновки

Антикорупційна експертиза в публічному адмініструванні — це діяльність уповноважених суб'єктів щодо дослідження чинних нормативно-правових актів та проєктів нормативно-правових актів на наявність корупціогенних властивостей норм, що сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень чи правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Особливими ознаками антикорупційної експертизи є її превентивна спрямованість, специфічні суб'єкти та предмет проведення, перспективний характер висновків, а також безпосередній зв'язок із системою запобігання корупції в публічному адмініструванні.

Законодавче закріплення чіткого визначення антикорупційної експертизи в публічному адмініструванні сприятиме підвищенню ефективності цього інституту та усуненню прогалин у правовому регулюванні.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text (дата звернення: 15.04.2026).
2. Дасюк В.В. Поняття та ознаки антикорупційної експертизи в публічному адмініструванні. Економіка. Фінанси. Право. 2023. № 7. С. 60-62. DOI: https://doi.org/10.37634/efp.2023.7.12.
3. Шатрава С.О. Антикорупційна експертиза як засіб виявлення корупціогенних факторів у діяльності суб'єктів публічної адміністрації. Право і Безпека. 2012. № 4. С. 109-112.
4. Сметаніна Н.В. Антикорупціна експертиза як напрям запобігання корупції. Часопис Київського університету права. 2019. № 1. С. 237-241.

LEGAL FRAMEWORKS FOR DATA PRIVACY AND HUMAN RIGHTS IN THE CONTEXT OF STATE REGISTRIES

Borkovska Inna
Ph.D., Associate Professor,
Hordiichuk Volodymyr
Student
Faculty of Sociology and Law
Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Ukraine

The transformation of public administration under the influence of digital technologies opens new opportunities for citizens while simultaneously creating significant challenges in the field of personal data protection. Today, the "Diia" mobile application provides access to over a hundred diverse government services, while the